

Rekenkamerbrief

Ondersteuning Volksvertegenwoordigers

DOE MEE onderzoek 2022

De Rekenkamer Westerkwartier heeft meegedaan aan het DOE MEE onderzoek 2022 van de Nederlandse Vereniging voor Rekenkamers. De Rekenkamer presenteert de resultaten, conclusies en aanbevelingen van het onderzoek in deze Rekenkamerbrief.

Het thema is de ondersteuning van de volksvertegenwoordiging. Daarbij kunt u denken aan omvang en werkzaamheden van de griffie, de rekenkamer, de fractieondersteuning, maar ook de inzet van het gebruik van de wettelijke instrumenten van de raad (mondelinge en schriftelijke vragen).

Ongeveer 60 rekenkamers in Nederland hebben meegedaan aan dit onderzoek. Dit maakt het mogelijk de activiteiten en uitgaven voor de ondersteuning van het raadswerk tussen meerdere gemeenten te vergelijken. Nu er een nieuwe raad en een nieuwe griffier is, kan dit onderzoek informatie bieden om nader in gesprek te gaan over de wijze waarop de raadsleden worden ondersteund in hun raadswerk.

Voor het onderzoek hebben de griffier en een controller informatie ingevuld over de begrote en bestede budgetten van de afgelopen jaren en dit in een interview toegelicht. De resultaten daarvan staan in een factsheet en verdiepende rapportage, die zijn bijgevoegd. Op basis van de uitkomsten is door de Rekenkamer een verdiepend interview gehouden met de griffier waarin de voor de gemeente Westerkwartier relevante gesprekspunten zijn verzameld.

De resultaten van dit onderzoek komen op een goed moment. In 2022 zijn een nieuwe raad en griffier benoemd. De werkgeverscommissie van de raad is ook opnieuw samengesteld. Er zijn 33 raadsleden en 24 fractieassistenten. De griffie bestaat uit de griffier, twee raadsadviseurs en twee ondersteuners. Op de griffie is veel verloop geweest, maar inmiddels is er een stabiel team en is de griffier ingewerkt. Er is tijd en ruimte om een nieuw griffieplan te maken. Samen met de raad wil de griffier de ambities voor de toekomst formuleren. Als er een nieuw griffieplan is, kan de griffier met de werkgeverscommissie in gesprek over het budget van de griffie. Dit onderzoek biedt informatie om het gesprek met de raad op te starten.

De Rekenkamer biedt de raad van de gemeente Westerkwartier met deze brief informatie over de wijze waarop de ondersteuning van de raad is ingericht in vergelijking met andere

gemeenten. Op basis van deze informatie kan de raad reflecteren op de eigen ondersteuning en de rol van de griffie. Aan de hand van de uitkomsten van die reflectie kunnen raad en griffie keuzes maken voor de omvang en werkzaamheden van de griffie, zodat de raadsleden hun werk effectiever en efficiënter kunnen doen.

Conclusies en aanbevelingen

Op basis van het onderzoek en het interview trekt de Rekenkamer de volgende conclusies:

1. Voor de huidige taken is het griffiebudget toereikend en de hoogte van het budget en omvang van de griffie is vergelijkbaar met gemeenten van dezelfde grootte.
2. De raad Westerkwartier heeft tot nu toe weinig tot geen geld uitgegeven aan training en opleiding van raadsleden met de raad als geheel.
3. Er is een ruim fractiebudget dat ook wordt benut door de fracties. De fracties kunnen dit budget ook benutten voor training/scholing binnen de fractie, maar het is niet duidelijk in hoeverre dit gebeurt.
4. Het budget van de Rekenkamer staat in een goede verhouding tot andere Rekenkamers, als je daarbij betreft dat de ondersteuning van de Rekenkamer niet in het budget is opgenomen.
5. De raad zet de raadsinstrumenten ongeveer even veel in als de andere gemeenten in de vergelijkingsgroep en heeft relatief veel informatiebijeenkomsten.
6. De griffier ziet nog ruimte voor meer ondersteuning in de kaderstellende en controlerende rol van de raad.

Op basis hiervan ontstaat het beeld van een raad die prima wordt ondersteund, maar nog kan groeien in het ontwikkelen van de rol van de raad als geheel in relatie tot het college. Er is weinig aandacht voor collectieve opleiding en ontwikkeling. De verwachting is dat de druk op de raad toeneemt, doordat de raad eerder betrokken wordt bij beleidsvorming. Er zal vaker samen met inwoners beleid worden gemaakt. Dit vraagt een stevige rol voor de raad met bijpassende ondersteuning. Het is daarom raadzaam om met de griffie een plan te maken voor de toekomstige ondersteuning van de raad.

Aanbevelingen:

- Bereid in de werkgeverscommissie een werksessie voor met de raad en de griffie over de omvang en werkwijze van de griffie waarbij de volgende gesprekspunten aan de orde komen:
 - o Aandacht voor scholing/training voor de raad als geheel
 - o Het versterken van de kaderstellende rol en de behoefte aan ondersteuning daarbij
 - o Het versterken van de controlerende rol en de ondersteuning daarbij
- Leg de resultaten van dit gesprek neer in een griffieplan voor de middellange termijn (5-10 jaar) en evalueer de voortgang van het plan in het presidium.

Bevindingen over de ondersteuning van raadsleden in het Westerkwartier

Volksvertegenwoordigers krijgen ondersteuning van de griffie en vaak ook van hun eigen politieke partij. In dit onderzoek is alleen gekeken naar de ondersteuning door de griffie. Daarbij is aandacht voor:

- Budget, omvang en werkzaamheden van de griffie

- Fractieondersteuning vanuit de griffie
- Budget van de Rekenkamer
- Instrumenten van de volksvertegenwoordiging (mondelinge en schriftelijke vragen, onderzoek, ambtelijke bijstand, raadsactiviteiten, informatievoorziening).
- Kaderstellende en controlerende rol van de raad

Waar relevant zijn tabellen en grafieken opgenomen met daarin een vergelijking van hoe Westerkwartier het doet in verhouding tot andere gemeenten. Westerkwartier is daarbij vergeleken met 14 gemeenten die 50.000-100.000 inwoners hebben, waaronder: De Fryske Marren, Woerden, Assen, Gouda, Doetinchem.

Budget en omvang Griffie

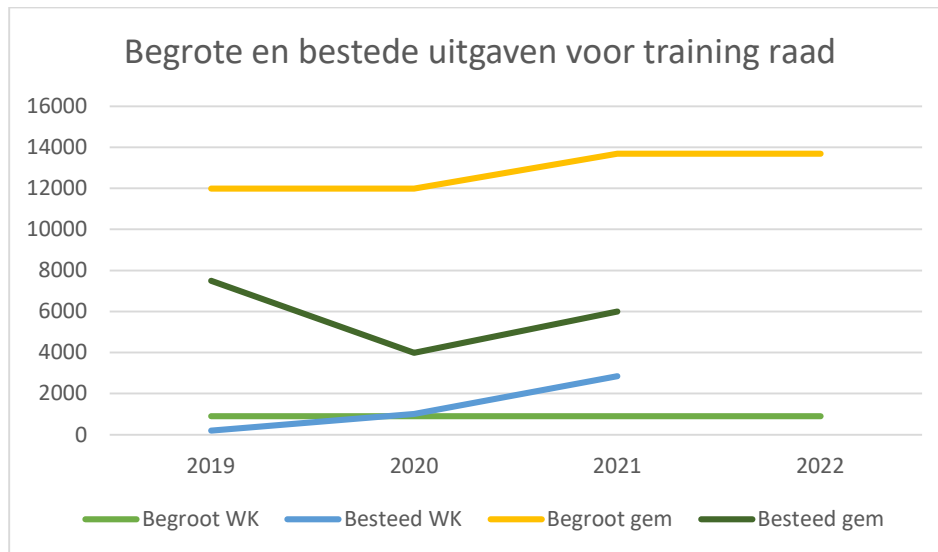
Het budget van de griffie van de gemeente Westerkwartier in 2022 was €491.805 en de omvang van de griffie was 4,3 fte. Daarmee zit de gemeente Westerkwartier iets boven het gemiddelde van €478.929 en 4,2 fte. De algemene trend is dat het budget van de griffie stijgt en dat geldt ook voor Westerkwartier. In de basis is volgens de griffier voldoende budget om de huidige taken uit te voeren. Onder dit budget vallen: de salarissen, opleiding en scholing van de griffiemedewerkers, lidmaatschappen en abonnementen, en kosten voor werkbezoeken en excursies van de raad. Kosten voor ICT, huisvesting, communicatie en voorlichting worden gedragen door de organisatie. Er zijn geen aanvullende budgetten voor bijvoorbeeld externe inhuur, externe opleidingen voor de raad of bijzondere projecten. In de praktijk kan de griffier terugvallen op ondersteuning vanuit de organisatie zolang de organisatie daartoe voldoende ruimte heeft. Communicatie wordt bij andere gemeenten vaak apart belegd of begroot bij de griffie. Vergelijkbare gemeenten geven daaraan tussen de €5000 en €8000 per jaar uit. Eén van de raadsadviseurs heeft als speciale taak communicatie en participatie. Daaronder vallen onder andere de 'vooruitkijkspiegel', de raadswerkgroep Dichterbij en de ondersteuning bij andere projecten.

Een vergelijking van de functie indeling bij de griffie toont verschillen ten opzichte van andere gemeenten. De griffie Westerkwartier heeft relatief veel secretariële ondersteuning. Een verklaring hiervoor is dat de ondersteuning taken doet voor de raadsadviseurs en werkzaamheden verricht voor de communicatie. Bovendien wordt ook de ondersteuning van de Rekenkamer vanuit het budget van de griffie betaald. De raad van de gemeente Westerkwartier kent geen commissies, daarom is er geen commissiegriffier. Overigens is op dit moment de positie van de derde raadsadviseur niet meer ingevuld en is de huidige formatie raadsadviseurs 1,9 fte.

Functies	Westerkwartier	Vergelijkbare gemeenten
Griffier	1,0 fte	1,0 fte
Commissiegriffier	0,0 fte	1,1 fte
Raadsadviseurs	2,5 fte	1,3 fte
Secretariële ondersteuning	1,7 fte	1,1 fte
Communicatieadviseur	0,0 fte	0,2 fte
Overig	0,0 fte	0,3 fte

Onderdeel van het griffiebudget is het bedrag voor het verzorgen van trainingen en opleidingen voor de raad. De vergelijking laat zien dat Westerkwartier daaraan weinig geld uitgeeft. Er is zowel veel minder begroot als veel minder uitgegeven dan in vergelijkbare

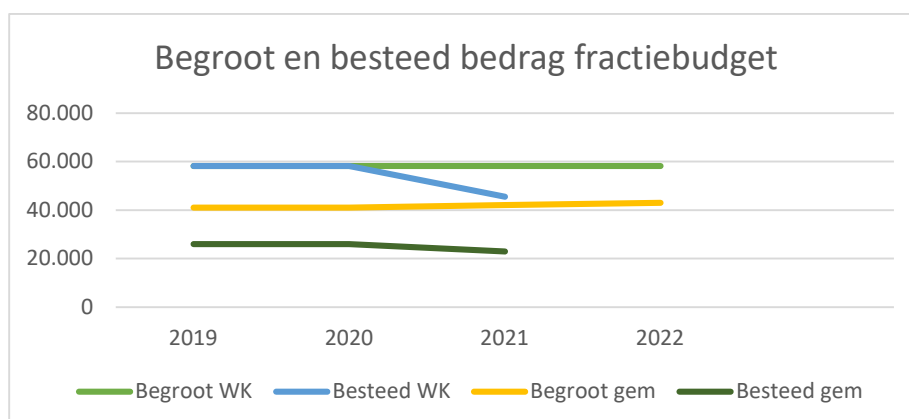
gemeenten. De griffie verzorgt zelf zo'n twee keer per jaar een training, bijvoorbeeld over integriteit. De ervaring is dat alleen de nieuwe raadsleden bij de collectieve trainingen aanwezig zijn.

Dat de raad weinig geld uitgeeft aan de eigen training en opleiding is ook zichtbaar bij de uitgaven voor onderzoek en advies. De raad Westerkwartier begroot dat niet en geeft daar niets voor uit. Vergelijkbare gemeenten besteden ongeveer €5000 per jaar.

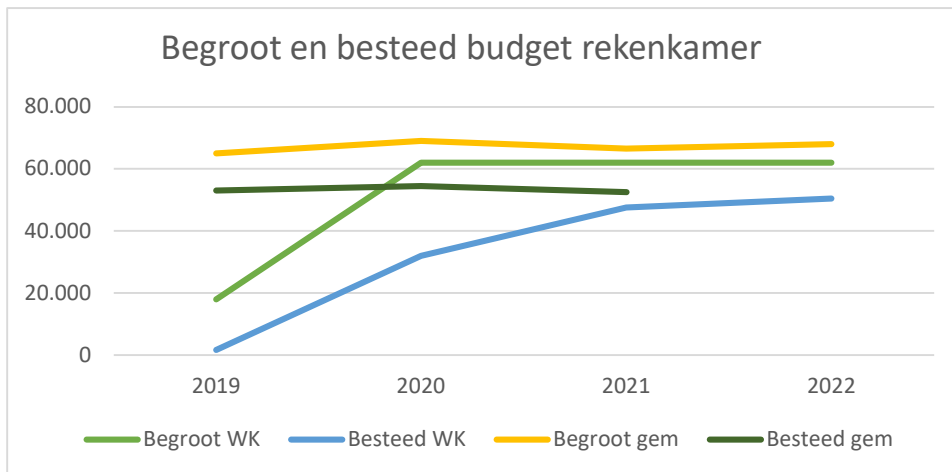
Budgetten fractieondersteuning

De omvang van het fractiebudget is bepaald in de verordening op de fractieondersteuning: iedere fractie krijgt €1000, aangevuld met €100 per fractieraadslid. Daarnaast is er voor iedere beëdigde fractie assistent een vrijwilligersvergoeding van €1700, tot een maximum van 3 assistenten per fractie. De gemeenteraad Westerkwartier heeft een ruim budget voor de fracties en besteedt dat bedrag ook. Het is meer dan in vergelijkbare gemeenten. De fracties krijgen een vergoeding voor bijvoorbeeld laptops en het bieden van een vrijwilligersvergoeding voor de fractieassistenten. Het is niet zo dat fractieassistenten door de fracties van dit budget kunnen worden ingehuurd. Scholing en training kan uit het fractiebudget worden betaald, maar het is niet duidelijk in hoeverre de fracties dat ook doen. De griffie heeft niet veel zicht op de wijze waarop de fractievergoeding wordt besteed en onderzoekt momenteel de besteding van de budgetten.

Rekenkamer

De Rekenkamer ondersteunt de raad in de controlerende rol door de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van beleid te onderzoeken. De Rekenkamer Westerkwartier heeft een budget van €62.000, dat is iets onder het gemiddelde van de vergelijkingsgroep (rond de €68.000). De kosten voor ondersteuning vallen niet onder het budget van de Rekenkamer, maar worden door de griffie gedragen. Het budget is toereikend voor de hoeveelheid onderzoeken die de leden van de Rekenkamer kunnen uitvoeren. Wel valt op dat er een vast budget is, dat niet meestijgt met inwoneraantallen of door indexatie.

Instrumenten van de raad

De raadsleden kunnen instrumenten inzetten in hun raadswerk. De griffier ondersteunt daarbij door te zorgen dat de instrumenten op de juiste wijze worden ingezet en dat de raadsleden over de juiste procedures en formats beschikken. Ook houdt de griffie het inzetten van de instrumenten bij in het raadsinformatiesysteem.

De raad kan een beroep doen op ambtelijk bijstand, bijvoorbeeld bij het opstellen van een initiatiefvoorstel. Voor dit instrument is een verordening beschikbaar (Verordening organisatie griffie en ondersteuning raad gemeente Westerkwartier 2019), waarin staat dat raadsleden via de griffie om bijstand kunnen vragen. Als de griffie dat niet zelf kan leveren, kan de griffier de gemeentesecretaris verzoeken om ambtelijke bijstand te organiseren. In de praktijk wordt hiervan geen gebruik gemaakt. Er is informeel contact mogelijk tussen raadsleden en ambtenaren. Raadsleden nemen zelf contact op met ambtenaren bij vragen en zorgen dan dat de vraag niet politiek is. De onderlinge contacten zijn soepel en pragmatisch.

Raadsleden kunnen zowel schriftelijk als mondeling vragen stellen. Mondelinge vragen zijn meestal technische vragen. Beide vraagsoorten worden apart bijgehouden in Ibabs. De schriftelijke vragen zijn zichtbaar voor externen. De mondelinge vragen zijn voor de raadsleden zichtbaar en komen voor externen in beeld op de agenda als het onderwerp waarop de vraag betrekking heeft, wordt behandeld. Het aantal schriftelijke vragen per jaar schommelt rond de 100-125. Dat is vergelijkbaar met andere gemeenten van dezelfde omvang.

Om de raadsleden te informeren over ontwikkelingen of hen in een eerder stadium te betrekken bij beleid organiseren griffie en organisatie informatiebijeenkomsten. In het raadsinformatiesysteem zijn dit de raadsactiviteiten. Het aantal bijeenkomsten van de raad Westerkwartier is de afgelopen jaren behoorlijk gestegen en ligt nu boven het gemiddelde van de vergelijkingsgroep. De griffier verwacht dat het aantal groter wordt: de richting is

Jaar	Westerkwartier	Gemiddelde
2019	6	0
2020	17	20
2021	31	24
2022	15	11

dat de raad eerder in beleidsprocessen wordt betrokken en dat er meer samen met inwoners wordt gedaan. Daardoor zal het aantal bijeenkomsten toenemen. Dit is een ontwikkeling waar de griffier rekening mee wil houden in de ontwikkeling van de

griffie. Als de raad vaker en meer met inwoners wil samen werken, moet de ondersteuning daarop worden ingericht. Naast informatiebijeenkomsten, organiseert de griffie regelmatig werkbezoeken, zo'n 3-5 keren per jaar. Dat is evenveel als het gemiddelde van de vergelijkingsgroep. Vaak komt het initiatief voor een werkbezoek bij één van de fracties vandaan, die de andere fracties meevraagt. Zodra er meer fracties meedoen, neemt de griffie de organisatie van het bezoek over.

Kaderstellende en controlerende rol van de raad

Aan het einde van het onderzoek is gevraagd naar de mate waarin de raad ondersteund wordt in de kaderstellende, controlerende en vertegenwoordigende rol. De vertegenwoordigende rol is vooral in handen van de fracties zelf en dat bevalt goed. Wel ziet de griffier ruimte om meer te ondersteunen in de kaderstellende en controlerende rol. Over de mogelijkheden daarvoor en de richting daarin gaat hij graag in gesprek met de raad.

Een sterk kaderstellende raad heeft een stevige positie ten opzichte van het college. Als de raad vooral de verhouding kent van coalitie versus oppositie, komt ze over het algemeen aan kaderstellen minder toe en ligt de aandacht al snel op controle. Een tweede manier om de kaderstellende rol te pakken is het nemen van regie op de raadsagenda. Dat kan bijvoorbeeld door een sturende lange termijn agenda of de inzet van een stevige agendacommissie. En tenslotte kan de raad versterkt worden in de kaderstellende rol door actieve ondersteuning en advisering van de griffie op de inhoud, bijvoorbeeld door dossiervorming of het opstellen van oplegnotities.

Voor een sterke controlerende rol is een stevige auditcommissie wenselijk, die goed zicht heeft op de inhoud en sturing van de begroting. Ook een goed ingerichte informatievoorziening, waarbij niet alleen interne, maar ook externe bronnen worden benut, stelt de raad in staat om actief te controleren. Tenslotte kan actieve inzet van onderzoek en informatie de raad helpen: het bespreken van rapporten van de rekenkamer en de onderzoeken door het college en het zelf inzetten van het onderzoeksinstrument door de raad.